

DIÀLEG

Més sobre aprendre i saber

SALVADOR CARDÚS I ROS

Des dels comentaris sobre la constitució del govern tripartit i sobre la vaticana-da a l'Església catalana, cap altre article meu d'enguany a l'AVUI havia provocat tantes reaccions com *Aprendre a aprendre... què?*, del 12 de novembre passat. A banda els missatges personals i d'un article publicat al mateix diari, diversos fòrums d'educació a Internet han dedicat força ratlles a discutir-lo. Tant, que considero que hi he d'afegir alguna cosa més. És clar, deixant de banda les desconsideracions per la meua dedicació a una tertúlia radiofònica, a donar conferències o per les diverses col·laboracions a la premsa. Per a alguns detractors, això sol ja resta credibilitat i em condemna a ser portador d'un pensament frívol, potser incapaç de distingir els diversos gèneres i registres que pot tenir un debat públic i, sembla, amb ganes de tancar tota discussió al que sostenen les quatre autoritats que ells consideren –paradoxalment– indiscutibles.

En general, però, la principal acusació ha estat la de dir que jo era un ignorant en el tema. Venint de professors, potser era d'esperar que l'argument fos d'autoritat: qui és aquest que parla d'allò que no sap? Concretament, he llegit protestes pel fet que: a) tothom s'atreveix a parlar d'educació, b) no conec les teories fundadores de l'"aprendre a aprendre" i c) no conec el món de l'escola. En canvi, he trobat a faltar que se'm discutís l'argument de fons que criticava la desconsideració dels continguts, i he vist que ningú es referia a les proves que adduïa, és a dir, l'estudi sobre les opinions dels actuals estudiants d'allò que en dèiem "magisteri" i ara "ciències de l'educació". Anem a pams. En primer lloc, sóc del parer que precisament és necessari obrir els debats educatius a tota la societat. I que cal fer-ho no tan sols per reclamar més competències o fer catastrofisme fàcil i injust, com he repetit incansablement. Educar és una responsabilitat que s'exerceix de manera universal i sense haver de tenir acreditacions oficials. Voler amagar els debats sobre educació és comprensible en un gremi sovint situat a la defensiva, però no fa altra cosa que accentuar la crisi. En segon lloc, em sembla notori que a *Aprendre a aprendre... què?* no encetava un debat sobre teories. És que algú pot discutir a aquestes alçades que l'aprenentatge merament memorístic és superat i que cal aprendre a aprendre? Hi ha punts de partida que ja es donen per descomptats. El problema és en què s'ha convertit "aprendre a aprendre" en

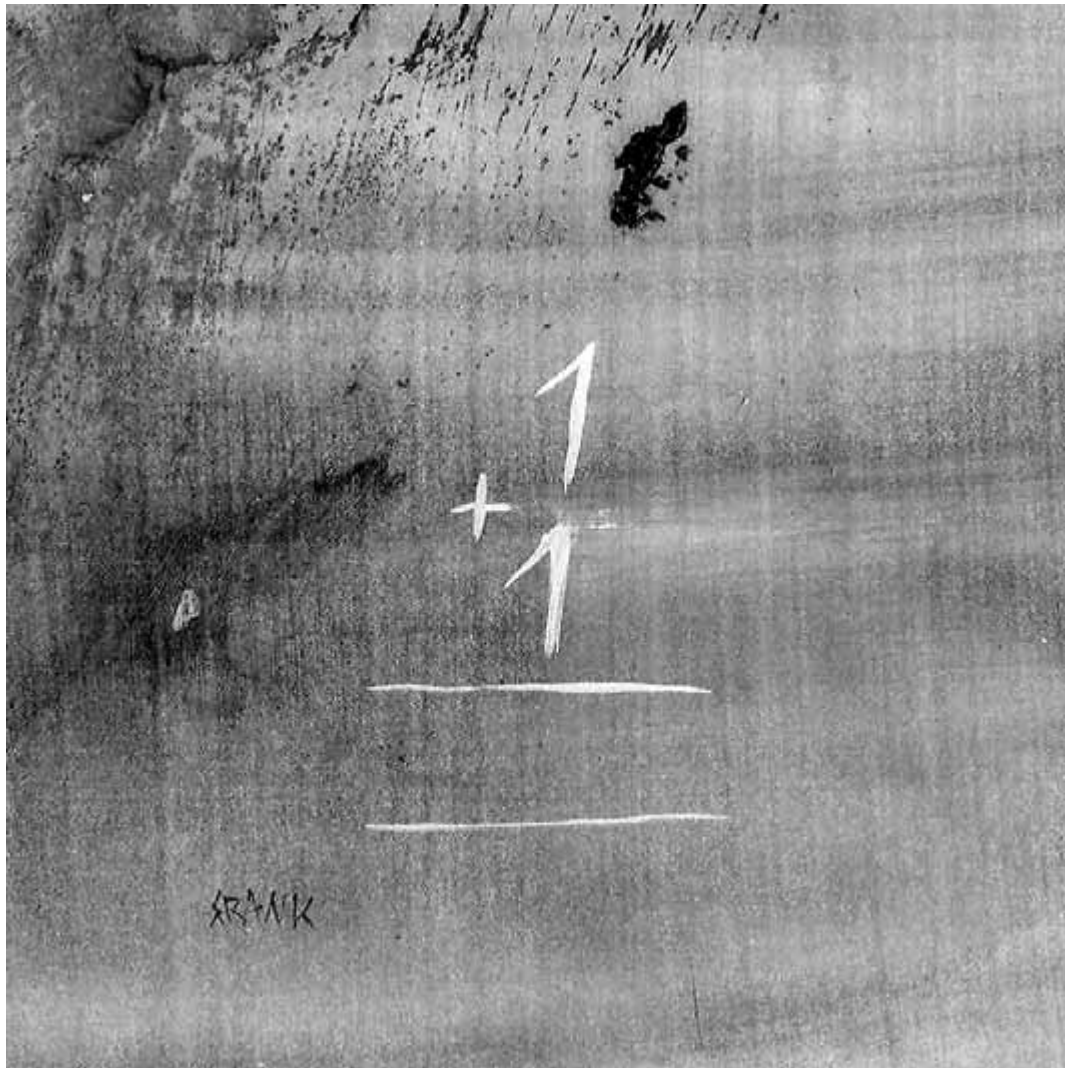
la pràctica docent, i si no pot ser un pretext per abandonar la importància que hi tenen els continguts. Accepto que m'equivoqui en la diagnosi, però la crítica hauria d'anar per aquí. Tercera-ment, i potser immodestament, m'atreveixo a dir que no som gaires els qui tenim la sort d'estar en contacte permanent amb un nombre tan elevat com diversos de professorat i de pares i mares, en contextos de prou llibertat per sentir a dir allò que hom no s'atreveix a comentar en públic a causa de la imposició de l'hegemonia psicopedagògica benpensant, que ara és a les mans de corrents tardoprogressistes a punt de jubilació. Però és cert que els talibans de la pedagogia igualitarista a ultrança,

posible, però si el projecte d'educació que descriu com a desitjable respon al paisatge que s'acosta, més enllà d'alguns acords, que també els hi tinc, diria que som molt a la situació que jo descrivia, ell per trobar-la fantàstica i jo preocupant. Defensar una educació submissa a uns estils adolescents que arrossegueu la majoria de patologies de la societat adulta que els acull, pot semblar molt progressista, però a mi em sembla d'un acriticisme inacceptable. Una cosa és tenir en compte com són els nostres adolescents, i una altra que l'escola no hagi de pretendre que canviïn. Funes vol formular les característiques d'una "escola adolescent", però sense voler abusar dels termes, jo

postes sobre com "crear conjuntament entorns d'influència positiva, com reforçar-se mútuament en funció de qui tingui en aquell moment més ascendència [sobre l'adolescent]". En tot cas, seria convenient saber si tothom participa d'aquests criteris –especialment l'administració– i si són majoria entre el mateix professorat.

L'altre argument l'ha proporcionat la publicació de l'informe PISA de l'OCDE sobre la capacitat d'utilitzar els coneixements adquirits a 15 anys per una trentena de països. Insisteixo: no sobre continguts apresos memorísticament, sinó sobre la capacitat d'utilitzar-los, que és el que caldria que aconseguís el famós "aprendre a aprendre". A Catalunya, l'administració ja ha dit que l'informe diu que tot va molt bé, bo i ocupant un lloc sensiblement inferior a la mitjana i força a la cua de la llista. Res a veure amb la reacció de l'administració francesa o l'alemanya, posem per cas, que tot i ocupar posicions molt millors i superiors a la mitjana, han mostrat la seva preocupació per uns resultats que consideren insuficients. Un matemàtic francès, Laurent Lafforgue, medalla Fields del 2002 (el dit premi Nobel de la matemàtica), definia la situació en aquests termes: "Som davant d'un naufragi". I després de lamentar la pèrdua de competències en càlcul, taules de multiplicar, en precisió de les definicions o a saber teoremes i fer demostracions, considera que això disminueix la capacitat de reflexió de l'estudiant, la iniciativa personal, la comprensió i la disponibilitat per a un treball llarg i complex. A França els preocupa, a més, l'abandó accelerat de les opcions científiques –com aquí–, que Lafforgue relaciona amb aquesta reculada en les matemàtiques. Jo potser no diria tant. Però en el cas català considero que no és gens encoratjador que tinguem problemes significatius en comprensió lectora, no pas amb relació a Espanya –cosa que ens estalvia

algunes susceptibilitats– sinó amb relació a la resta de països. En definitiva: no crec que puguem donar per acabat el debat sobre en què s'ha traduït, a la pràctica, l'"aprendre a aprendre". Per què, què significa, posem per cas, la progressiva necessitat de molts centres universitaris d'afegir cursos preparatoris per completar les mancances de la formació a secundària? M'agradaria escoltar més arguments i proves. Però ja dic que crec que no n'hi ha prou amb un projecte igualitari, i que també cal garantir l'excel·lència a qui hi aspiri. I, és clar, sense haver d'abandonar el sistema públic d'ensenyament.

que serien capaços de reduir a zero el nivell d'exigència per tal d'aconseguir una igualtat universal, ignoren l'enorme malestar docent.

Insisteixo a dir que la meua diagnosi pot ser equivocada, a manca de proves fonamentades en recerques que, és clar, no siguin a les mans dels qui volen demostrar que tot va com una seda. Però les darreres setmanes he trobat alguns indicis –que no proves fefaents– per insistir en el debat que proposava. D'una banda, un article de Jaume Funes a *Cuadernos de Pedagogía* sobre l'educació a secundària. Suposo que pocs dels meus contradictors discreparan d'en Funes i el seu article *Educar en la secundària es*

diria que aquest concepte delata actituds sobreprotectores. L'escola no n'ha de ser, d'adolescent, en el sentit que precisament ha de conduir a la superació d'aquest estadi. Així, no estic segur que el professor, com diu l'autor, hagi de canviar "el seu paper de transmissor dels coneixements que domina i que pot ensenyar pel de mediador entre persones i sabers, emmagatzemats i accessibles de formes diverses". Ni veig que el camí sigui, com escriu Funes, que a la secundària hi entrin treballadors i educadors socials, professionals de la salut, de l'animació juvenil i de l'educació no formal. I no pas per resoldre casos difícils, sinó per fer pro-

FRANK JENSEN